

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 - 73/14
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 28728 датум: 03.10.2014.г

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

Извештај о посети РЦГП према Црној Гори

Београд, септембар 2014. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	Регионални центар граничне полиције према Црној Гори.
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14).
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета.
ДАТУМ ПОСЕТЕ	24. септембар 2014. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена телефонским путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i></p> <p>Чланови тима: Никола Ковачевић, <i>Београдски центар за људска права,</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Регионалном центру граничне полиције према Црној Гори остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију, без обзира на њен степен тајности.

Лишавање слободe и идентификација нерегуларних миграната и тражиоца азила

Пракса поступања према странцима затеченим на територији која потпада под надлежност РЦГП према Црној Гори различита је у зависности од тога да ли је затечено лице нерегуларни мигрант или тражилац азила.

Поступања према нерегуларним мигрантима подразумева да ће се затечени странац који незаконито борави на територији РС лишити слободe и спровести у најближу СГП⁴ ради утврђивања његовог идентитета. Утврђивање идентитета своди се на узимање усмене изјаве странца о његови личним подацима попут имена, презимена, датума и места рођења, земље порекла и слично. Не постоји начин да се веродостојност датих података утврди, тако да је могуће да се то лице касније, пред неким другим органом РС представи другачије. Не врши се дактилоскопирање и фотографисање учиниоца прекршаја, нити РЦГП има техничке могућности за тако нешто. Ипак, уколико странац са собом поседује путну исправу или други документ издат у земљи порекла, као и друге исправе⁵ у којима су наведени његови лични подаци (лична карта за тражиоце азила издата у другој земљи, потврда о израженој намери за тражење азил издата у другој земљи, одлука о претеривању донета у некој од суседних земаља и слично), ти подаци се узимају као веродостојни и користе се у даљем поступању према странцу.

Лица која су изразила намеру да траже азил се такође лишавају слободe и одводе у најближу СГП где се приступа утврђивању идентитета. Идентитет се утврђује тако што се од странца узима изјава о њиховим личним подацима (име, презиме, датум и место рођења, земља порекла и слично) чија се веродостојност не може проверити, након чега се врши њихово дактилоскопирање и фотографисање у просторијама Одсека криминалистичке полиције ПУ Пријепоље или у ПУ Нови Пазар, с обзиром да се неке од станица граничне полиције које припадају РЦГП према Црној Гори налазе на територији ПУ Нови Пазар. Добијени подаци уносе се у електронску евиденцију „Афис“. Оваква пракса спроводи се од јула 2013. године, а у складу са депешом која је стигла из МУП.

У току 2014. године, у седишту РЦГП према Црној Гори издате су две потврде о израженој намери да се тражи азил. Увидом у електронску евиденцију „Афис“ утврђено је да су оба лица дактилоскопирана и фотографисана.

Поступање по утврђивању идентитета

Пошто утврде идентитет нерегуларног мигранта, припадници РЦГП приступају састављању захтева за покретање прекршајног поступка. Увидом у евиденцију мера предузетих према странцима која се налази код припадника Одсека за странце, сузбијање илегалних миграција и трговине људима, утврђено је да је у току 2014. године укупно поднето 18 захтева за покретање прекршајног поступка због незаконитог преласка државне границе. Исти податак добијен је и од стране представника РЦГП према Црној Гори. У 2013. години поднето је 40 захтева за покретање прекршајног поступка.

РЦГП према Црној Гори до сада није странцима (нерегуларним мигрантима) одређивао полицијско задржавање већ их је увек без одлагања изводио пред прекршајни суд.

У разговору са начелником РЦГП према Црној Гори утврђено је да се приликом састављања прекршајне пријаве не наводе чињенице које се односе на разлоге учињеног прекршаја. Тако се дешава да странац лишен слободe у комуникацији са полицијским службеницима помене да је, нпр. земљу порекла напустио због рата, страха за живот или безбедност и слично. Међутим, тај податак се неће унети у захтев за покретање прекршајног поступка, нити ће тај странац бити поучен о праву да тражи азил.

⁴ Станицу граничне полиције.

⁵ Истинитост података из тих исправа се не може проверити.

Издавање потврде о израженој намери за тражење азила

У току 2014. године, пред полицијским службеницима РЦГП изјављено је 7 намера да се тражи азил у РС. Две су изјављене у седишту РЦГП, док су пет изражене у СГП Сјеница. Према речима начелника РЦГП према Црној Гори, наведена лица дактилоскопирана су и фотографисана у ПС Сјеница - ПУ Нови Пазар. Приликом усменог утврђивања чињеница о разлозима незаконитог боравка на територији РС, затечени странци се не поучавају о могућности да траже азил. Чак и уколико садржина утврђених чињеница (прикупљених приликом разговора који полицијски службеник има са странцем) има елементе прогона или друге елементе који указују да странцу треба да се одобри супсидијарна заштита⁶ том лицу ће се неће предочити могућност да у Србији може да добије међународну заштиту. Једино ако изричито затражи азил издаће му се потврда и упутиће се у неки од центара за азил.

Према речима припадника ПУ Пријеполје, до сада се није дешавало да странцима у прекршајном поступку буду изречене казне затвора. Изриче се или опомена или новчана казна коју су до сада сви прекршајно кажњени странци могли да плате, те није било потребе да им се иста замени казном затвора. Пошто странац буде прекршајно кажњен, он се, у складу са Протоколом између Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Министарства унутрашњих послова и јавне управе Републике Црне Горе о организовању и одржавању редовних састанака између представника граничне полиције на централном, регионалном и локалном нивоу, враћа у Црну Гору. Правни основ оваквог поступања РЦГП проналази у заштитној мери удаљења странца са територије РС коју је уз казну изрекао прекршајни суд. Странци које враћају у Црну Гору немају право да оспоравају одлуку о њиховом враћању нити учествују у поступку њеног доношења. Комуникација и договарање око примопредаје наведених лица црногорским органима врши се телефонским путем, а документација која се односи на ток примопредаје налази се у СГП из које су странци предати граничним органима Црне Горе. У 2014. години 18 странаца је враћено у Црну Гору.

Начелник РЦГП према Црној Гори истакао је да Споразум о реадмисији са Црном Гором не примењује.

Није било странац који су упућени у Прихватилиште за странце у 2014. години, нити РЦГП доноси решења о отказу боравка.

⁶ У смислу да би у случају повратка у земљу порекла био угрожен његов живот, слобода или безбедност.